

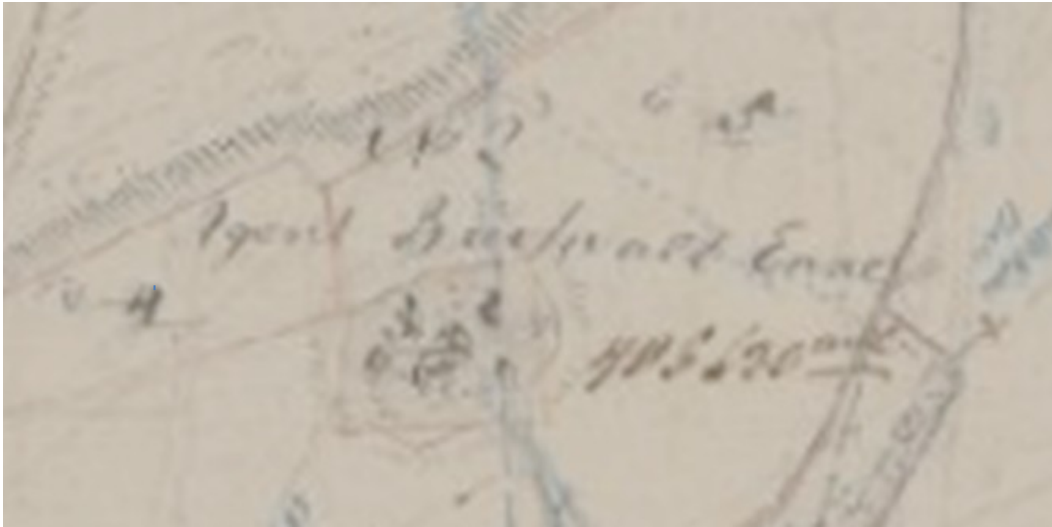
EN FORTÆLLING OM  
KØBMAND OG AGENT NIELS ANDREAS BUCHWALDT.

1773 - 1828.



Fortalt af John Dalgaard  
Viborg

I forbindelse med mit projekt om ejendommen Dalsgaard i Asmild Sogn, bemærkede jeg på et matrikelkort udarbejdet i 1815, over ejerlauget Dalsgaard i Asmild Sogn, at der ved matrikel nr. 2 var anført navnet "Agent Buchwaldts Enke".



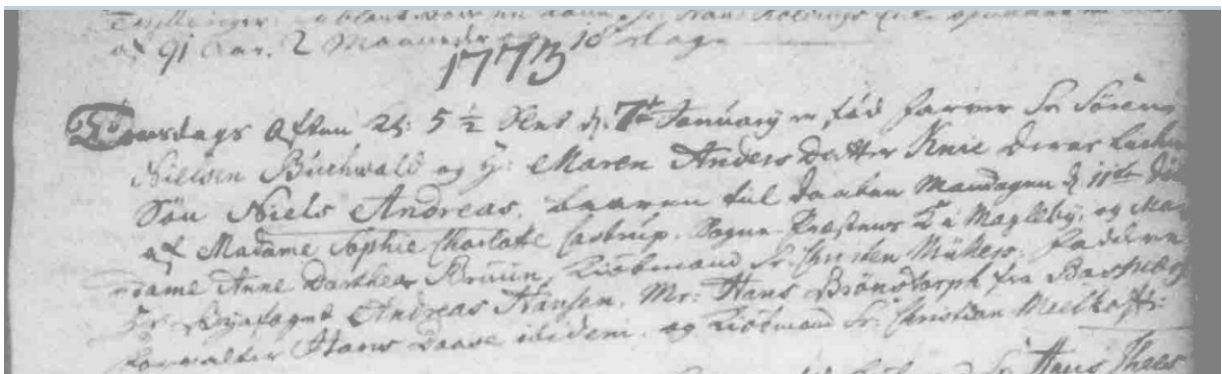
Uddrag af matrikelkort 1815 – 1864 Dalsgaard, Asmild

Dette vakte min interesse, og jeg noterede navnet med henblik på at se nærmere på det engang ved lejlighed.

I vinteren 2021/2022 begyndte jeg så småt at søge efter dokumenter, i første omgang i *Viborg Byfogeds Skøde- og panteregister*. Det viste sig imidlertid at være yderst omfattende.

### Hvem var "Agent Buchwaldt".

Af kirkebogen fremgår det, at han blev født i Skælskør den 7. januar 1773, som søn af forhenværende farver Søren Nielsen Buchwaldt og Maren Andersdatter Knie, han bliver døbt Niels Andreas Buchwaldt i Skælskør Kirke den 11. februar 1773.



UDDRAG AF ENESTEMINISTERIALBØG SKÆLSKØR SOGN, 1760 – 1815,

## Transskriberet.

1773

Onsdags Aften kl. 5 1/2 blev den 7d January en fød , Farver hr. Søren

-Nielsen Buchwaldtog Fru Maren Andersdatter Knie Deres første Søn Niels Andreas, baaren til Daaben Mandagen den 11d Februar

af Madame Sophie Charlotte Estrup. Sognepræstens kone I Magleby, og Ma- dame Anne Dorthea Bruun, Kiøbmand Hr. Chresten Mækers Faddere Hr.

Byfoged Andreas Hansen, Mr. Hans Brønstorph fra Badshire Forvalter Hans Daare itiden, og Kiøbmand Hr. Christen Meltoft

I folketællingen for Skælskør den 1. juli 1787, er der hos Skrædder Magnus Bierdahl noteret en læredreng ved navn Niels Andreasen på 15 år.

Magnus Bierdahl huse		Gæst i gang	
Magnus Bierdahl	31		
Elisabet Bierdahl	39		
Søren Bierdahl	1		
Christen Bierdahl	5		
Basal Madsen	21		
Niels Andreasen	15		
Søren Jørgensen	24		

Uddrag af folketælling 1. juli 1787 for Skælskør By.

Jeg tillader mig at konkludere, at det er Niels Andreas Buchwaldt. Det passer ikke helt med alderen, men **det** at han senere i Viborg bliver skræddermester.

## Borgerskab i Viborg.

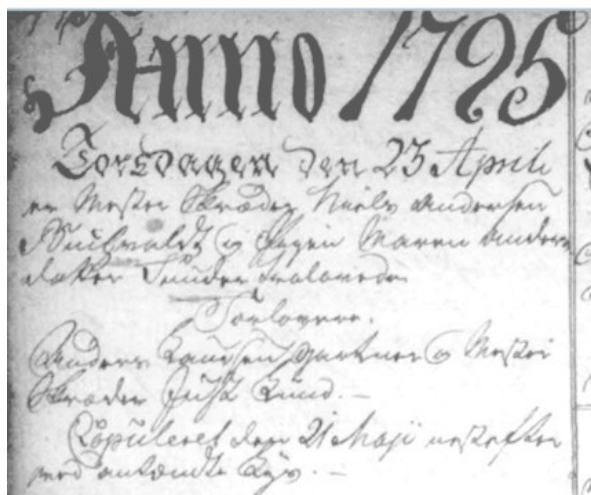
Det har ikke været muligt for mig at registrere, hvornår Buchwaldt kommer til Viborg.

Aar 1795.	
Abraham Madsen	Kiøbmand
Niels Madsen	Kiøbmand
Søren Christen Madsen	Kiøbmand
Oluf Christen Madsen	Kiøbmand
Madsen	Kiøbmand
Aar 1795.	
Niels Andreas Buchwaldt	Kiøbmand

I Viborg Raadstues Protokol er noteret, at Skræddermester Niels Andreas Buchwaldt er optaget i Borgerskabet den 14. april 1795

## Buchwaldt stifter familie og bo.

I Enesteministerialbog for Graabrødre Landsogn i Viborg Amt, fremgår det, at han bliver trolovet med Maren Andersdatter Funder den 23. april og de bliver viet den 21. maj 1795, han er da 22 år og hun er 25 år. Hun er datter af afdøde skræddermester Anders Lausen Funder og Ellen Pedersdatter. Af folketællingen 1787 fremgår det, at familien Funder bor i Rosenstræde.



No. for og Familiernes Antal.	Indt. enhver Familie.	no ere egne eller uagte, af første, andet eller hollere Egtelshab.	det la- bende Alders har de regnet.	ret i Egtelshab eller Haandværet eller No- ringe-Vei.	Stad- som i de By- mien.
Buchwaldt stifter familie Rosenstræde Nummer 1.					
236 <sup>e</sup> Familie	Jacob Jensen Garbmand		46		Saglaug
	Maren Pedersdatter	Jensens kone	42	gift 1 <sup>st</sup> gang	
	Gierstedt		5		
	Jens Pedersen		7		
	Jens Pedersdatter logerende		45	gift 2 <sup>de</sup> gang	Christen og hans kone
Nummer 2.					
237 <sup>e</sup> Familie	Anders Lausen		49	gift 1 <sup>st</sup> gang	
	Ellen Pedersdatter	Jensens kone	52	lige saa	
	Laust Giedsted		40	ugift	Skræddersvend
	Anders Lausen Grøn	Tjenestefolk	11	-----	Tyendedregn
	Anne Poulsen		21	ugift	Køkkenpige

Rosenstræde Nummer 2.

237. Familie.

Anders Lausen Funder	Husbond	49 år	Gift 1 <sup>st</sup> . gang	Skrædder
Ellen Pedersdatter	Hans kone	52 år	lige saa	
Laust Giedsted		40 år	ugift	Skræddersvend
Anders Lausen Grøn	Tjenestefolk	11 år	-----	Tyendedregn
Anne Poulsen		21 år	ugift	Køkkenpige

Maren må dog have boet et andet sted, idet hun ikke figurerer i folketællingen.

Jeg har heller ikke fundet hende på nogen anden adresse i byen i nævnte folketælling. I september 1795 køber Buchwaldt en ejendom i Peder Post's Gyde (dette var en sidegade til Rosenstræde) for 350 Rd. Ejendommen var ejet af hans svigermor, som



overtog den efter mandens død i 1792. Ifølge Skatteprotokollerne driver enkefru Funder skrædderiet videre, indtil Buchwaldt overtager det i 1795.

Til at finansiere købet udsteder han en panteobligation til **Lysgaard-Hids Herreds Overformynderi** på 297 Rd.

Bemærk at Buchwaldt

”kun” låner 297 Rd. det må betyde, at han har været i

besiddelse af nogen kapital, da han kommer til Viborg. Det er også nærliggende at forestille sig, at han har været svend på Skrædderværkstedet, han kan meget vel være blevet ansat i forbindelse med Anders Lauesen Funders død. Der findes desværre ikke noget i arkiverne om et skrædderlaug i Viborg.

I Kæmnerkontorets skatteprotokol for 1793 er afdøde Funders enke opført som ejer, men der er ikke nævnt nogen svende. Protokollerne for 1794 og 1795 er borte, Buchwaldt står dog opført under Skrædder Lauget i Skatteprotokollen 1796.

Gjæld til Skat væsnes af.				Budsaag og af den Budsaagning.			
Stad	Gjælds	Matricul.	Stad	Gjælds	Matricul.	Stad	Gjælds
1.	7	4.	1.	8.	1.	14.	1.
1.	1.		1.	6.			
1.	1.		1.	8.		9.	
1.	1.	45	1.	3.		3.	
1.	1.		1.	6.			
1.	1.		1.	12.		13.	
1.	1.	12.	1.	2.		2	3
1.	1.	7.	1.	1.		6.	
1.	1.	7.	1.	1.		1.	
1.	1.	8.	1.	1.		1.	
1.	1.	17.	1.	1.		8.	
1.	1.	35	1.	1.		2.	
1.	1.		1.	12.			

Ligeledes er Buchwaldt opført som ejer i "Ekstra mandtaller" protokollerne fra 1797 og frem.

I begyndelsen af juli 1795 fødes deres første barn Maria Kristine, men hun levede desværre kun i 4 uger, hun begravnes den 29. juli.

Den 21. juli 1796 fødes Marie Elisabeth Buchwaldt, hun bliver døbt i Graabrødre Kirke den 28. august 1796. Den 30. december 1799, bliver Severin Andreas Morell Buchwaldt født, og han døbes den 2. februar 1800.

Buchwaldt bor ifølge folketællingen i 1801 i hus nr. 7 i Sct. Mogens Gade, sammen

med hustruen Maren og børnene Marie Elisabeth og Severin Andreas Morell, som på det tidspunkt er henholdsvis 5 og 2 år.

**Bymanden skriver om husnumrene i Viborg:**

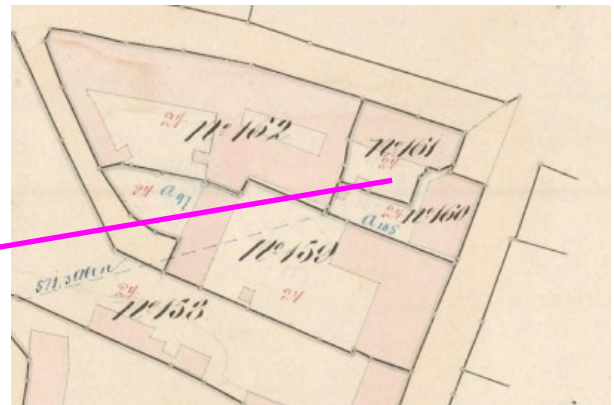
St. Sct. Hans Gade 4 udmærker sig ved sin smukt formede facade, og et husnummer som tilsyneladende er helt hen i vejret. Store jerntal danner nummeret 338. Tallet er fra en tid, hvor Viborg endnu ikke havde husnumre, der fulgte gaderne, og som efter engelsk mønster havde de lige numre til højre, og de ulige til venstre. I en forholdsvis lille by som Viborg var det i mange år nok, at finde et hus efter opskriften - 14 Favne fra Søgden Søndepaa. Det første nummersystem var mest af hensyn til brandforsikringen, men i sidste halvdel af 1800-tallet gik det ikke længere, at husnumrene gik på tværs af gadenavnene. Iøvrigt var det først med gadeloven fra 1868, at provinsbyerne fik ret til at give gaderne officielle navne.



Buchwaldt betalte »Sprøjte Skat« af en ejendom i 2. Quarter, som Sct. Mogens Gade var en del af. Buchwaldt var ejer af **Sct.**

**Mogens Gade hus nr. 7** i 1801, som han havde købt af Jens Windelin ifølge skøde af 11. august 1800, prisen var 999 rigsdaler.

Jens Windelin købte ejendommen i Peder Post's Gyde ifølge skøde tinglæst 11. juli 1800, prisen var 400 Rigsdaler.



Sprøjteskat var en afgift/skat man som husejer (i købstæderne) betalte til vedligeholdelse af udstyr etc. hos brandvæsenet

Løst 2. kvartal			
Thaddeus Buchwaldt	7.8	"	3.0
Peder Ballum	5.0	"	3.5
Peder Soloth	7.8	"	3.0
M. G. Nielsen	1.12	"	1.2
Jens Windelin			
Jr. Cantelleraand	2.7	"	2.10
Jr. Post's Gyde	1.15	"	3.0
Procurator	3.12	"	2.8
Procurator	3.5	"	3.5
Christen Lind	2.8	"	1.10
Abraham Nielsen	11	"	7
Niels Stray	1.12	"	1.2
Lorenz Christensen	1.17	"	1.7
Jr. Licentiant	2.8	"	1.10
Peter Propst	2.9	"	1.10
Christen	2.8	"	1.10
Niels	7.0	"	2.10

Sprøjte Skat  
over  
Viborg Købstad  
pro  
Anno 1801

I 1802 bliver familien forøget med endnu et barn, idet Niels Bredahl Buchwaldt bliver født den 5. marts.

Elina Rebecca Buchwaldt fødes den 22. maj 1808. Familien boede i de følgende år forskellige steder i Viborg, i 1806 bor de i 2<sup>de</sup> Quarter", som hovedsagelig er Sct. Mogens Gade, i 1810 og 1811 er de at finde i "1<sup>te</sup> Quarter" som omfatter en anden del af Sct. Mogens Gade, Lille og Store Sct. Hansgade, Kultorvet og Nytorv. Fra 1821 til 1826 bor de i 3<sup>de</sup> Quarter, som omfatter Reberbanegaden, Skottenborg og Graven. I 1828 var de flyttet til "6<sup>de</sup> Quarter" som er Skolebakken, del af Sct. Mathias Gade, del af Store Sct. Mikkelsgade og Store Bradepande (nuværende St. Sct. Pederstræde). Hvilke gader nævnte Quarterer omhandler er stykket sammen via Skattebøgerne, og igennem Folketællingen i 1787, hvoraf Quartererne fremgår.

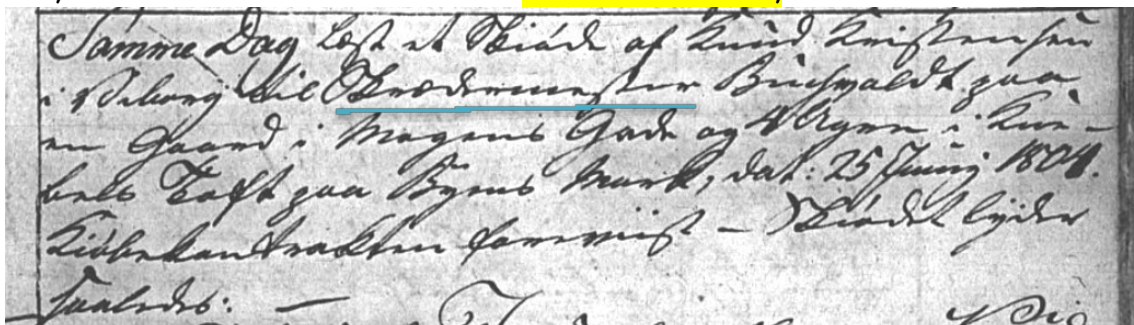
Det er meget sandsynligt, at familien er flyttet til bedre og større boliger, efterhånden som Buchwaldt har opnået større velstand og anseelse i byen.

### Fra skræddermester til købmand.

Den 3. juli 1799 bliver der tinglæst et skøde til Buchwaldt på »noget markjord på Viborg Mark, pris 357 Rigsdaler. Den 9. december 1799 bliver der også tinglæst endnu et skøde til Buchwaldt, denne gang er det mere jord, nemlig 8 agre i Vesterris pris 325 Rigsdaler. I begge disse skøder er Buchwaldt nævnt som »mester skrædder«. I løbet af 1799 udsteder Buchwaldt panteobligationer på henholdsvis 150 og 100 Rigsdaler, antagelig til finansiering af købene af jordstykkerne, og i juli 1800 udsteder han en panteobligation på 650 Rigsdaler, sikkert til at finansiere købet af huset i Sct Mogens Gade.

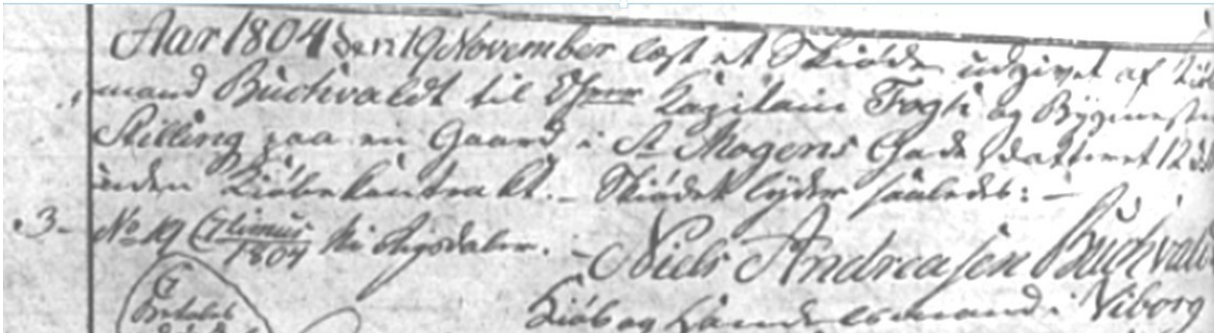
I årene 1801 og 1802 fortsætter han med at opkøbe jord omkring Viborg, og han udsteder ligeledes panteobligationer, som alle ifølge notater i Skøde- og panteprotokollerne bliver overholdt med hensyn til tilbagebetaling.

Jeg har udvalgt en handel, som omhandler køb og salg ifølge et skøde dateret den 25. juni 1804 på en "gaard i Sct. Mogens Gade" og 4 agre af Byens Mark - pris 1.090 Rigsdaler, i dette skøde er han tituleret **Skræddermester**,



Samme dag læst et Skjøde af Knud Kristensen af Viborg til Skræddermester Buchwaldt paa en Gaard i Mogens Gade og fire Agre i Knivholt Toft paa Byens Mark, dat: 25. Junii 1804. Kjøbekontrakten forevist

Skøde af 12. november 1804 til Capitain Fogh og Bygmester Willads Stilling, pris 1.730 Rigsdaler, i dette skøde er Buchwaldts titel **Kjøb- og Handelsmand.**



Aar 1804 den 19. November læst et Skjøde indgivet af Kjøbmand Buchwaldt til Herr Kapitain Fogh og Bygmester Stilling paa en gaard i Sct. Mogens Gade Dateret 12 d.M. uden Kjøbekontrakt ---

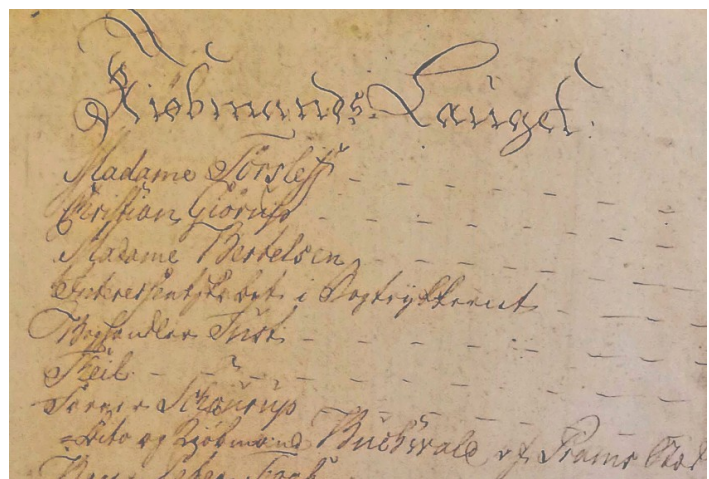
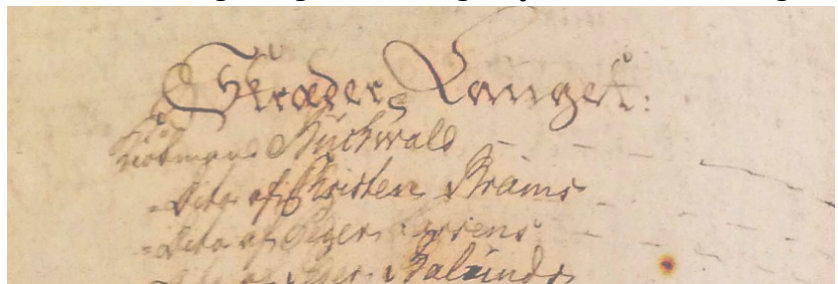
Det må være omkring 1804 - 1805, at Buchwaldt endelig opgiver skrædderfaget til fordel for en karriere som købmand.

I skatteprotokollen 1805 er han opført både i "Skrædder Lauget" og "Kiøbmands Lauget". I SkrædderLauget som Kiøbmand. Jeg går ud fra, at skatteprotocollerne gælder for den indtægt, der er genereret året i forvejen, Det er imidlertid en kendsgerning, at han i de følgende år køber og sælger adskillige ejendomme i Viborg og omegn.

I Viborg Byfogeds og omliggende herreders Navneregistre til Skøde- og panteprotokollerne er der i peioden 1799 - 1828 registreret ca. 150

transaktioner, hvor der er tale om skøder, panteobligationer, forligsaftaler og transporter. (Se oversigt skøder m.v.). Det er dog tænkeligt, at der kan være flere, som ikke er fundet.

Set ud fra disse dokumenter må Buchwaldt have drevet en ret så omfattende forretning.





## Eligeret borger.

Buchwaldt må i årenes løb have erhvervet sig et vist omdømme i byen, for i bilag til de *Eligerede Borgeres Formænds reversaler (1797 – 1820)*. finder jeg, at Buchwaldt var formand i 1813. I mappen er bl.a. samlet de sager, som er blevet behandlet i rådet heriblandt sager for den periode, hvor Buchwaldt var formand.

### Fra Den Store Danske af Jens Ulf Jørgensen

Eligerede borgere, (af lat. eligere 'udvælge', af ex- og legere 'samle, vælge'), borgerudvalg i danske købstæder i 1700- og 1800-t., som magistraten eller byfogeden skulle rådføre sig med i kommunale anliggender. I 1787 fik de eligerede borgere medbestemmelsesret i sager om bl.a. byens indtægter, udgifter og faste ejendomme. Reglerne om valg af eligerede borgere var forskellige fra by til by, men i 1797 blev en fælles ordning gennemført for hele landet. Eligerede var kun borgere, der havde valget, og valgene skulle godkendes af amtmanden. I 1837 afløstes borgerudvalgene af borgerrepræsentantskaber og i 1868 af byråd. I København varetog stadens deputerede borgere, de 32 mænd, i perioden 1659-1840 tilsvarende funktioner som de eligerede borgere i købstæderne.

Jeg har valgt at gengive en sag om Tugthusets ret til at slå lyng i Viborg Hede.

Sagen er bragt på bane foranlediget af flere af byens borgere:

Transskriberet:

Til

S.T. Herer Magistrat i Viborg.

Af flere af denne Byes Borgere ere vi tilkiendegivet, at Viborg Hede blev skammelig misbrugt fra Tugthuset, da Der irenlig fandtes Flokke af 6 8 te og flere Arrestantere deri, hvilke Dage ud med Lyngleer, har nedslaget og nedslaaer det beste Lyng - end og har ryddet Margrethelund, der var begroet med Risbuske, og at Heden om ganske kort Tid ville blive aldeles ruineret, saa intet mere Lyng, uden maaske en Lavning Faarelyng for Byens Indvaanere deri ville blive at erholde, naar denne utilladelige Fremfart fremdeles skulle have Sted. - End ogsaa har nogle af Borgerne overøst os med bitter Tiltale og Bebrejdelser, fordi vi, som Byens Eligerede, ikke bestræbte os for at faae denne ulovlige og Byen nu og i Fremtiden fornærmende Hede Mishandling fremmet, er ytret sig med at anklage. Hvorvit Viborg Tugthuus er berettiget til at berige Lyng af Viborg Heede, viide vi ei, men

skulle samme Ret, formerede vi fast, at saadant ikke maa strække sig videre, end til det fornødne for Husets Opsynsmand og Spisemester - ikke til Varme i Kakkellovne for dem og Arrestanterne, Samarit eller andre, Ligesaa lidet om det skulle være til Fylding til den af Asmild Klosters Ejer i Værkhavende Broe over Viborg Søe

Vi finder os desaarsag forpligtet, at andrage denne Sag for den ? Magistrat, og aller ærbødigst at bede , at Foranstaltning aller snarest maatte føyes til, det Tugtshuusets Forvaltning maatte forebygges anførte ulovlige Lyngslaaen i Viborg Heder, men i Fald Tugthuuset har Ret til at slaa Lyng der, at det da aarlig maa blive anvist ved Krat og Heedefogden, hvor og hvor vit der maae slaaes Lyng - og hvor mange Læs aarlig.

Viborg den 29. Marts 1813.

N. A. Buchvaldt S. Schuldt P. Møller C. Møller L. Grønbech

Fra Magistraten - til Hr. Cancellie-Raad- Ridder Bruuns Forklaring, som Entrepeneur for Tugt - og Forbedrings Huuset i Viborg

Viborg den 3. April 1813.

Wiborg

### **Kongelige tilladelser og iværksætter.**

Når man ser på de tilladelser Buchwaldt har modtaget fra kong Frederik den Sjette, har han tilsyneladende haft et godt forhold til majestæten, og der har været begrundet ansøgninger om de tilladelser, der var kopier af i boets dokumenter, ansøgningerne er dog ikke er fundet.

### **Udnævnelse til Agent.**

26. april 1814 modtager Buchwaldt kongens udnævnelse til Agent med rang af Cancelliråd. Herunder er brevet gengivet.

Transskriberet:

**Vi Frederik den Sjette**  
af Guds Naade, Konge til Danmark,

de Venders og Gothers, Hertug i  
Slesvig, Holsten, Stormarn,  
Ditmarsken og Oldenburg.

Giør vitterlig at Vi haver fundet forgot at beskikke Kjøbmand og Ældste af  
de Eligerede Mænd i Vor Kjøbstad Viborg udi Vort Land Nørre Jylland, Os  
Elskelig Niels Andersen Buchwaldt

til Agent med Cancelli Raad Rang

og dertil Formand i Kongelig Raad udnævnes ham. - Og skal han i  
kraft heraf, fraskrive vores Befalings Dato, ved alle forkommende  
lejligheder ikke alene have Deel i alle de Rettigheder og Friheder, som  
Rangspersonen efter Loven ere tillagd, men endog efter sin Anciennitet  
nyde den Rang udi Sæde og Rang som han efter Rangforordningen af 14.  
October 1796 dens 7<sup>de</sup> klasse No 1 kan tilkomme og derfor af alle agtes og  
anses. Thi skal han fremdeles være Os, som sin absolut og souveraine Tiene  
Konge og Herre Fuld og Troe, Vores og Vort Kongelige Krav  
hvilke Tjene og Bedste søge, vide og rammes stærk og fordærv af yderste  
Tilsagt, Evne og Formen hindre, forekomme og afværge  
saa og om Vi ellers maatte finde forgot sammen i et eller andet Tilfælde  
noget til Vor Tjeneste Befordring, at anbefale, da saadant Troeligen  
forrette samt i saa Tilstandikke for nogen aabenbare, hvad samme hans  
Forvaltningvedkommen og hemmelig bør at holdes, alt efter den end ham Os  
der paa aller underdanigst gjort og aflagt haver. Givet i Vor Kongelige  
Residents Stad Kiøbenhavn, den 26. April 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl.

N. A. Buchwaldt.

Dræby

Bestalling at være Agent med Cancelliraads Rang.

Kjøbmand og Ældste af de Eligerede Mænd i Viborg.

### En gave til Viborg by.

Den 20. juni 1814 sender Buchwaldt en skrivelse til amtmanden, hvori han tilbyder at skænke 10.000 Rd. til reparation af byens rådhus. 1. november 1816 modtager han et brev fra Gundelach. I brevet nævnes, at af forskellige omstændigheder er reparationsarbejdet først nu udbudt i licitation, hvorfor man nu vil gøre brug af tilbudet. Det første »afdrag« betales dog først den 22. februar 1817.

I brevet fra Gundelach omtales Buchwaldt: *Hr. Agenten*, det kunne tyde på, at han på det tidspunkt har opnået en vis respekt i byen.

I juli 1817 modtager Buchwaldt en opgørelse i forbindelse med Rådstuens reparation, i opgørelsen beregnes der renter af det donerede beløb, ligesom der modregnes en skyldig skattebetaling.

Jeg har ikke undersøgt, hvorfor Buchwaldts tilbud oprindeligt var stilet til amtmanden.

## Etablerer et garveri.

Den 18. februar 1815 får Buchwaldt Kong Frederik den Sjettes tilladelse til at etablere og drive et garveri i Viborg. Garveriet har haft til huse i Garverigyden. Men der har tilsyneladende været et garveri der tidligere, idet der på et bykort fra 1795 er angivet et garveri ved søen.

I Otto Von Spreckelsens bog

"Viborg BysGadenavne" står der om **Farverigyden**: En gyde i fortsættelse af Store



Sct. Mikkelsgade syd for Tugthuset, hvor lå et Garveri. Navngivet 1824. I slutningen af det 17. århundrede hed den »Søgyden af Sct, Mikkelsgade« .

Uddrag transskiberet:

**Vi Frederik den Sjette**

af Guds Naade, Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg.

Gjøre vitterligt at Vi paa en indkommen allernaadigst Ansøgning fra Os Elskelige Agent Niels Andresen Buchwaldt om

Privilegium til et Garverier Anlæg og drift i Viborg, og Vores General Land Commision og Dommer Kollegie gjorde forestilling, have allernaadigst bevilget og tilladt, ligesom Vi hermed bevilger og tillader, at benævnte Agent Niels Andreasen Buchwaldt maae i Viborg anlægge og drive et Garveri under Forpligtelse at lade samme forestaa af en Ærlig og udlært Garver, for derved at garve og tilberede alle Sorter Læder med sædvanlig frihed til det garvede lædervarers salg til Alle og Enhver i store og smaa Portioner, dog at der med Indkjøbet af raae Huder og Barken er til Garveriets Drift, ingen Land og forprang drives, men at samme, efter

Anordningerne, en staar paa Markederne i  
Kjøbstederne,

### **Brændevinsværk.**

I 1818 modtager Buchwaldt en kongelig tilladelse dateret den 14. juli, til at etablere et "Brændevinsværk" i Viborg. I tilladelsen er der opstillet forskellige krav i forbindelse med etableringen, jeg viser et par uddrag af tilladelsen. Som jeg læser tilladelsen, er det et eksisterende værk han overtager, og muligvis bygger om.

Jeg har ikke fundet, hvor det var beliggende. - Men ifølge Otto Von Spreckelsens bog, var der adskillige brænderier i Vestergade, han skriver i bogen:

*Navnet går tilbage til det 17. århundrede; kaldtes også "Brændevinsgaden".*

-----have bevilget, at bemeldte Niels Andersen Buchwaldt maae naar han i overensstemmelse med Plan af 26. juni 1812 og 25. juli 1817 for sig har godtgjort at besidde den fornødne Duelighed og de befalede Kundskaber, i bemeldte kiende Gaard anlægge og drive et brændevinsværk dog skal det af ham anliggende Brændevinsværk indrettes efter en ham af nuværende ejer en af det forrige Kongelige Brænderi i vor Kongelige Residents Stad Kiøbenhavn meddelende Plan -----

----- lade værket besigtige under arbeidet samt naar dette er fuldført tilveiebringes Øvrigheds Attest om, at den ham meddelte Tegning er fulgt under udførelsen af Arbeidet, ligesom han og af bemeldte Næring af skal svare Nærings skat og holde sig de vedkommende anordninger efterrettelig der efter lydige allerunderdanigst haver at rette og Vedkommende saadant til efterretning at tilkiendegives.

### **Endnu en »Brændevinstilladelse«:**

Da Hans Kongelige Majestæt allernaadigst har overdraget Undertegnede det allerhøyestsomme forhen tilhørte Kongel. Brændevinsbrænderi her i Staden i Sølvgade nr. 413 og denne overdragelse derfor tillige er sket med den Forpligtelse, at Vedkommende som maatte attraae at vinde Borgerskab som brændevinsbrændere, først skal bemeldte Brændevin, saa i Kraft heraf meddeles Herr Agent N. A. Buchwaldt fra Viborg denne Attesten, at han har frapreteret bemeldte Brændevin og Giort sig bekiendt, saavel med de paa samme benyttede Apparater som med anvendelsen deraf og den øvrige fremgangsmaade ved Mortificeret behandling og brænding.  
Kiøbenhavn den 21de maj 1819,

Groening

Et par andre tilladelser der er interessante er:

### Tilladelse til valg af præst.

Transskriberet:

Vi Frederik den Sjette  
af Guds Naade Konge til Danmark de Venders og Gothers,  
Hertug til Slesvig og Holsten, Pommern. Ditmarsken,  
Lauenburg og Oldenburg gjør vitterlig efter herom aller  
underdanigst giort Ansøgning og Begiæring allernaadigst have  
bevilget og tilladt saa og hermed bevilge og tillade at De  
Elskelig Agent Niels Andreasen Buchwaldt af vor Kjøbstad  
Viborg maa tilligemed sin Familie lade sig i sin Saligheds Sag  
betjene af hvilken Præst han vil og dertil han hermed og at  
vedkommende Præst og øvrige Kirkebetjente intet derved  
tabe i deres lovlige Rettigheder.

Diverse underskrifter.

Forbyder da alle og enhver, mod det som foreskrevet staaer hindre at  
gjøre.

I vor Kongelige Residentstad.

---

Efter vor Kongelige Højheds Allernaadigste Befaling.

---

Bevilling for Agent Niels Andreasen  
Buchwaldt i Viborg tilligemed sin  
Familie i sin Saligheds Sag og at  
lade sig betjene af  
vedkommend Præst

### En kongelig commission.

På foranledning af ægteparret Buchwaldt nedsætter kong Frederik den Sjette i  
februar 1825 en Commission, som omhandler bobehandlinger.

Man kunne tro, at det for Buchwaldts vedkommende var »rettidig omhu«, som en  
forberedelse til opgørelse og fordeling af boet efter een af parret afgår ved døden.

Måske har Buchwaldt allerede på det tidspunkt været ramt af sygdom.

Jeg gengiver her et afsluttende notat vedrørende ægteparret Buchwaldt.

Transskriberet.

For Justitsraad i den Kongelige Landsoverret i Viborg Jesper Jespersen Ridder af  
Dannebrog, Amtsprovst og Sognepræst A. C. Funder, og Cancelliraad Herredsfoged  
J. Holstein til som Commissarer at tage Boet efter Agent N. A. Buchwaldt, og Hustru  
Maren Funder af Viborg under behandling, naar en af dem ved døden afgaar. -----

---

## Forlig og retssager.

Med den aktivitet Buchwaldt udviste, er der vel ikke noget unaturligt i, at det i flere tilfælde er endt i Forligscommissionen eller i Bytingsretten.

### Om "Forligskommission" Fra Wikipedia, den frie encyklopædi

En **forligskommission** var en offentlig myndighed til mægling i borgerlige sager. Den blev oprettet ved Forordning om Forligelses-Commissioners Stiftelse af 10. juli 1795, og Danmark blev inddelt i forligskredse, hvorved det sikredes at ingen borger ville have mere end 4 miles afstand til en kommission. Formålet var, at der i alle borgerlige sager skulle søges mæglet forlig ved særlige kommissioner, inden der kunne anlægges sag ved domstolene. Det kunne være sager om stridigheder mellem husbond og tjenestefolk, injuriersager eller slagsmål.

Forligskommissionerne bestod i København af tre og i resten af landet af to medlemmer, hvor amtmanden indtil 1857 var formand for landdistrikternes forligskommissioner. Medlemmer af en forligskommission var forligskommissærer.

I København fandtes en særlig forligskommission, der skulle mægle i sø- og handelssager. Forligskommissionerne blev ophævede i 1953

## Et eksempel fra Forligscommissionen.

Transskriberet.

### UDSKRIVT

Referat af:

Viborg Byes Forligelses Commisions Protocol.

Aar 1818 d: 18<sup>d</sup> December blev Viborg Byes Forligelses Commision administreret af dens sædvanlige, Kammerherre og Kammerraad Rafn hvorda de blev forelagt Sagen.

Agent Buchwaldt ctr. Anders Pedersen Ballund.

Sagen angaar 770 RbD N.V. Klageren mødt med Landsretsfuldmægtig Thomsen efter Fuldmagt. Indklagede var personlig mødt. --- Sagen blev fore- lagt saaledes lydende.

Viborg d: 16<sup>d</sup> Decbr. 1818.

S. F. D:for: Forligelses Commisionen i Viborg har Sagstal 770 RdB N.W. med paaløbende Renter fra Snapsting, som Anders Pedersen Ballund skylder mig efter Panteobligation af 11<sup>d</sup> December f. A. gjør jeg mig den storhed, at bede bemeldte Anders Ballund indkaldet til Forligsmægling.

N. A. Buchwaldt.

Anklagede indvente at mødet ved Viborg Byes For- ligelses Commision i Morgen Nærmed Dag

Kl. 10 slet paa Raadhuset.      Viborg den 17<sup>d</sup>  
Decbr. 1817.

Bertelsen

Foranstaaend Klage med paategnet Indkaldelse  
have vi Undertegnede Vurderingsmænd lovlig  
forkyndt for Anders Pedersen personlig paa sin  
Bopæl bevid- ne. ---- Viborg, 17 Decbr. 1817 ---  
F. Holm  
Brandt

Forlig blev indgaaet saaledes: Indklagede forbandt  
sig til, at den pantlagede Sum, at betale til  
Klageren

til Snapsting 1819, 70 RD med Renter af Pante  
Kapitalen til næstefølgende Mortensdags Marked 50  
RD og saaledes fremdeles til første Aars Snapsting og  
Mortensdags Marked hvergang 50 RD med paaløbende  
Renter af

det staaende, og endelig til Snapsting 1824 Resten  
alt med lovlige Renter 5 Procent, og paatog  
Indklagede sig tillige den Forpligtelse, at hvis  
nogen af de her nævnte Betalingsterminer ej  
promte opfyldes, da skal hele eller hvor meget, som  
deraf maatte resten være forfalden til Skadesløs  
Indbetaling.

Dette Forligstilbud antog Hr. Thomsem, hvormed  
Sagen saaledes er afgjort og forligt.

C. Thomsen ----- Anders P. Ballund  
/med ført Pen/  
Just --  
Bøtcher

Udskriftens Rigtighed

bekræftes i 2 underskrifter

Læst ved Viborg Bystueret den 3<sup>de</sup>  
Februar 1819, og protocolleret Fol.  
481.

Intet Retsligt læst eller til  
hinder.

underskrift.

foranstaaende Udskrift bekiendgjort for Anders  
Ballund personligen paa sin Bopæl

---

bevidnes.      Viborg den 30. August 1819 Brandt

---

Renterne af heele Capitalen til



Snapsting med 38 RD NV:	
betalt til Afdrag paa Capitalen	31 RD NV.
3 p Endvidere betalt ved Niels Thostrup	
til Afdrag paa Kapitalen med	
et Hjørne Skab	27 RD NV
Endvidere betalt af M. Ballund	
med en Aarhus Rejse	<u>11 RD N</u>
I alt	70 RD NV.
Som er den til Snapsting	
1819 forfaldene Termin	

Som det fremgår af denne opgørelse, har der virkelig været »gravet« dybt og udvist smidighed for at få betalingen effektueret.

### Retssagen Enkeprovstinde Zahrtmann contra Agent Buchwaldt.

Den 17. oktober 1812 underskriver Buchwaldt som kautionsist en obligation på 4.000 RD, udstedt af Bødker Jens Sørensen Rind til Provst Zahrtmann. Ifølge betingelserne skal der betales 1.000 RD hver Snapsting. Der må undervejs have været huller i betalingen, idet der i 1826 er et ubetalt beløb på 537 RD. Det resulterer i et krav fra Enkefrue Zahrtmann mod kautionsisten Agent Buchwaldt. Buchwaldts kautionsforpligtelse er imidlertid begrænset til 1.000 Rb, Denne begrænsning er noteret på obligationen dateret 17. oktober 1812, Den 15. august 1827 kommer sagen for Viborg Byes Tingsret, hvor Buchwaldt dømmes til at betale ovennævnte beløb.

Transskriberet.

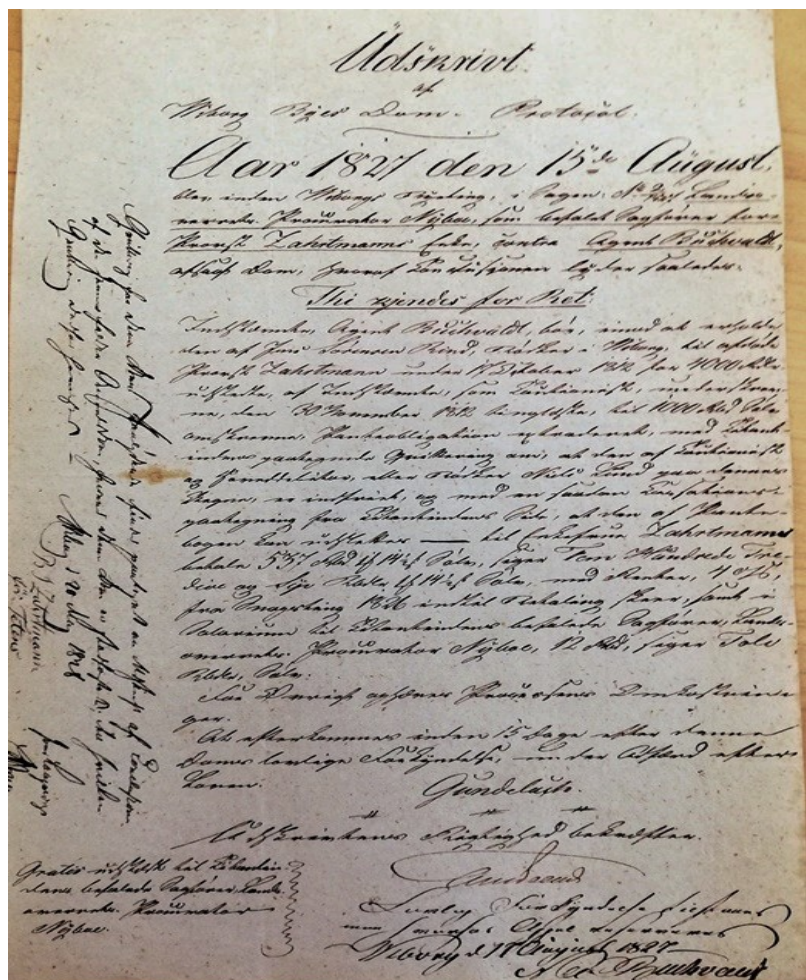
#### UDSKRIVT

af

Viborg Byes Dom Protokol. Aar 1827 den 15de August. blev under Viborg Byting i sagen No 2/1827 Lands= overretsprokurator Nyboe, som befalet Sagfører for Provst Zahrtmanns Enke contra Agent Buchwaldt afsagt Dom, hvoraf Konklusionen lyder saaledes:

**Thi kjendes for Ret.**

Indstævnte Agent Buchwaldt, bør,



imod at anholde den af Jens Sørensen Rind, Bødker i Viborg, til afdøde Provst Zahrtmann under 17 Oktober 1812 for 4000 Rd udstedte, af Indstævnte, som Kautionsist underskrevne den 30. November 1812. tinglæste, til 1000 Rigsdaler Sølv omskrevne Panteobligation optrædent, med tinglæste, til 1000 Rigsdaler Sølv omskrevne Panteobligation optrædent, med Kautionsisternes paategnede Qvitering om, at den af

---

**UDDRAG AF FORORDNING AF 5. JANUAR 1813 § 23..**

*I alle paa dansk Courant lydende private Forskrivelser, være sig med eller uden Pant, af hvad Slags de end maatte være, de undtagne, som omhandles i § 31, omskrives Rigsdaler til Rigsbankdaler Sølvværdie efter Forskrivelsens Alder, saaledes, at Gield efter Forskrivelser, ældre en 11 September 1807, gaaer over til at blive Gield i Rigsbankpenge, Daler for Daler; Gield efter Forskrivelser som ere yngre end 10 September 1807, men dog ældre end 11 December 1807 forandres til 95 Rigsbankdaler for hvert 100 Rigsdaler danske Courant og saa fremdeles efter den hosfølgende Tabel A, indtil de Forskrivelser, som ere yngre end 10 December 1812, i hvilke Summerne omskrives til 20 Rigsbankdaler, for hvert 100 Rigsdaler danske Courant[6].*

*Hvor en Debitor ved en nye Forskrivelse har indfriet sin ældre, skal Giældens Alder bestemmes efter den Tid, da den først blev stiftet, og hvor en Sum efterhaanden er contraheret, efter de enkelte Posters forskellige Alder.*

---

Kautionsisterne og Hoveddebitor eller Bødker  
Niels Lund paa dennes  
vegne er indfriet, og med en saadan  
sanktionerer paategning fra Kautionsisternes  
side, at den af Pante= bogen kan udslettes  
til Enkefrue Zahrtmann  
betaler 537 RbD if 14  $\frac{1}{2}$  s. Sølv, siger fem  
hundrede Tre= dive Syv RbD if 14  $\frac{1}{2}$  s. Sølv, med  
Renter 4 %  
fra Snapsting 1826 indtil Betaling Have,  
samt er Solarium til Kautionsisternes  
befalede Sagfører Lands= overrets  
Prokurator Nyboe, 12 RbD, siger Tolv  
RbD, Sølv.  
Saae dernæst ophæves Kautionsisternes  
Omkostnin= ger  
At efterkomme inden 15 dage efter  
denne doms lovlige Forkyndelse,

under Adfærd efter Loven.  
Gundelach  
Udskriftens rigtighed bekræftes.

---

Denne dom er Buchwaldt tilsyneladende uenig i, idet han anker dommen til Landsoverretten, som imidlertid stadfæster Byrettens dom den 17. februar 1828.

Forud for Domsafsigelsen blev der afholdt et retsmøde den 7. januar 1828, hvor Buchwaldts advokat anmoder om udsættelse delvis på grund af Buchwaldts sygdom, som tilsyneladende er ret alvorlig, og anmodningen bliver åbenbart godtaget og retsmødet udsat, idet der først bliver afsagt dom den 17. februar 1828.

Transskriberet:

**Udskrivt**

fra den Kongelige Landsoverrets Protocol  
i Viborg af en i Sagen No 218/1927

Agent Buchwaldt i Viborg

contra

Enkeprovstinde Zarthmann , den 18<sup>de</sup>

Februar 1827 afsagt Dom forsaavidt

Konklusio= nen angaaer, der lyder saaledes

**THI KJENDES FOR RET**

Bytingsdommen bør ved Magt at

stande. I Sagfører Omkostninger for

Lands= overretten betaler Agent

Buchwaldt

til Enkeprovstinde Zarthmann 20 Rd

Sølv. At efterkommes inden 8 Uger

efter den= ne Doms lovlige

Forkyndelse under Ansvar efter Loven.

Udskriftens Rigtighed bekræfter Justits=

kontoret ved den Kongelige Landsoverret i

Viborg den 22 Februar 1828.

Segl og underskrifter

---

Af et notat på domsudskriften ses, at det er Buchwaldts enke Maren Buchwaldt, der indfrier dommens betingelser (idet Buchwaldt er afgået ved døden den 7. marts 1828)

Transskriberet:

Overensstemmende med foranstaaende Dom er mig af Enke Frue Buchwaldt

Dags Dato betalt, saaledes som den nu bemeldte Dom stadfæstede Bytings Doms helhed 537 RbD 14 1/2 Sølv skriver Femndrede og Tredive og Syv Rigsbankdaler 30 1/2 Skilling Sølv, samt ----- Procento 4 pr. pro Anno deraf fra Snapsting 1826 indtil Dato; samt endvidere det mig ved Landsoverrets Dommen tillagte 20 RbD , Sølv skriver Tyve Rigsbankdaler Sølv i kræved Omkostninger.

Hvorfor det bemeldtes, at den oprindeligen have hans Ord til min afdøde mand udstedte nu afdøde Agent Buchwaldt Kautions Forpligtelse ----- Obligation, ved - ----- Paategning er bleven ----- Kautionister.

Viborg d 20 Maj 1828.                      Som Laugværge  
B. J. Zarthmann                      underskrift  
før Tetens.

### En sag i Holstebro

At Buchwaldt har været aktiv på finansmarkedet andre steder end i Viborg, ses af en sag fra Holstebro, hvor der er nogle skyldnere, som åbenbart ikke tager det så alvorligt, at nogle varer er blevet beslaglagt, fordi betaling ikke er faldet som aftalt, selvom der er indgået aftale om nedslag i det skyldige beløb.

Buchwaldts advokat sender derfor et brev til Herredsfogeden i Holstebro, hvori han anmoder om svar på forskellige spørgsmål bl. a. om, hvorfor der ikke findes en »Gældsarrest« i Holstebro.

Et transskriberet uddrag af brevet:

For adskillige af Holstebro Byes Indvaanere navnlig Kjøbmændene Molrum og Bontrup, har Agent og Kjøbmand Buchwaldt i Viborg en del Penge tilgode. De i den Anledning indgangne Forlig ere for længst forfaldne og Debitorernes forgjæves Protester til Hal- vering Sidstnævnte tillade sig endog, at bruge Udtrykke, da give tilkjende, at de tror sig sikrede fra Agentens Paastande om Betaling eller Ejerskab derved, at deres Gods formentlig forhen skal være forhæftet (hvilket dog ikke er bevist), og er dette Værd og derved at intet Arrestlokale for en Gjældsarrestant skal findes her i Byen Herredsfogeden bliver også inddraget, idet det af brevet fremgår at Holstebro ikke har en »gældsarrest«, og at det tilsyneladende er muligt at afsone i eget hjem.

Der henvises til, at kommunen har andre opgaver at bruge penge til som der anføres:

»Ikke uden Nødvendighed, da Kommunen har saa mange andre store Byrder, og Tiden medfører, at man maa gjøre saa faa bekostninger som muligt«

Det har ikke været muligt at finde de pantebreve eller gældsbeviser, som brevet henviser til.

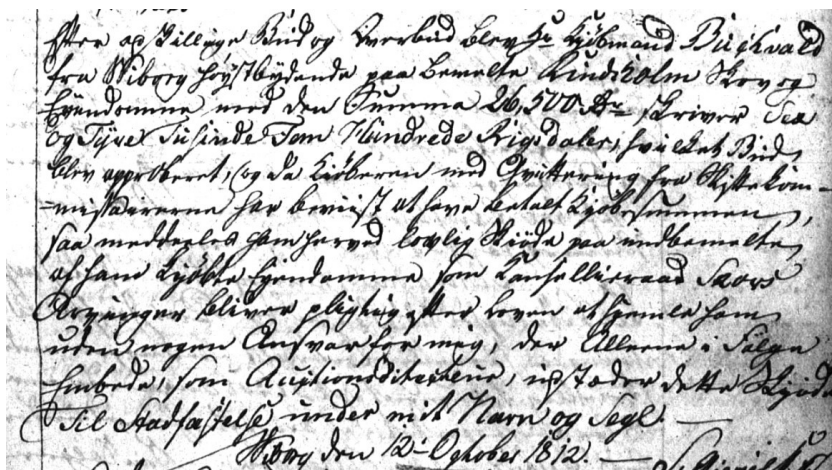
### Nogle interessante køb.

Buchwaldt har i tidens løb erhvervet sig flere ejendomme ved auktioner, der har været flere tilfælde, hvor der har været tale om dødsbo auktioner som:

#### Rindsholm.

Ved en auktion den 21. juli 1812 afgiver Buchwaldt et bud på ejendommen m.v. på 26.500 Rigsdaler. For dette

beløb får han skøde på ejendommen, som hidtil har været ejet af nu afdøde Cancelliraad Skov på Randrup.



Uddrag af skødet.  
Transskriberet.

Extra og Gyldige Bud og Overbud blev Hr. Kiøbmand Buchwaldt fra Viborg Højstbydende paa Bemeldte Rindsholm Skov og Ejendomme med den Summe 26.500 Rigsdaler skriver Sex- og Tyve Tusinde Rigsdaler, for sit bud blev Approberet, og da Kiøberen med Quittering fra Skifte Kom- misionen har bevist, at have betalt Kiøbesummen saa meddeles ham herved lovlig Skiøde paa indbemeldte af ham kiøbte Ejedomme, som Cancelliraad Skovs Arvinger bliver pligtig efter Loven at hjelme som uden nogen ansvar for mig der alene ifølge embede, som Augtionsdirekteur, underskriver dette

Skjøde. Til bekræftelse under mit navn og Segl.

Viborg den 12. Oktober 1812.

Gjørup

---

#### Lidt om Rindsholm Mølle.

Rindsholm Mølle får sit vand fra Vedsø, som kommer fra Hald Sø. Møllen, der oprindeligt hed SKABER Mølle, har ligget her siden middelalderen. Frem til 1663 hørte Skaber Mølle under Viborg Domkapitel, derefter overgik den til kong Frederik den 3. I de næste mere end 200 år skiftede møllen ejer ialt 29 gange.

Mølle drift led under de mange ejerskifter, og i slutningen af 1800-tallet var bygningerne så stærkt forfaldne, at de fleste folk på egnen mente, at mølle drift nu var for tid.

Men i 1896 købte den erfarne møllermester Johannes Lauersen den gamle mølle. Den nye ejer nedrev de gamle bygninger og opførte i stedet et tidssvarende mølteri. I de følgende år gennemførte Johannes Lauersen omfattende investeringer. De gamle underfaldshjul blev erstattet af turbiner, nye møllebygninger og den iøjnefaldende hovedbygning opførtes. I løbet af de næste årtier forvandlede familien Lauersen møllen til Danmarks største mølteri i privateje.

I midten af 1930'erne arbejdede godt 30 mand på den travle arbejdsplads. Især salget af hvedemel gik strygende, ikke mindst fordi det som noget særligt blev solgt i lærredsække af så god en kvalitet, at kunderne brugte sækkene til lagner og håndklæde, når melet var brugt. Da produktionen var på sit højeste kørte 7-8 banevogne læsset med hvede, rug og byg dagligt i pendulfart mellem Møllen og havnene i Randers og Århus.

Direktør Hans Henrik Lauersen, barnebarn af den gamle møllermester, forsøgte at sprede familievirksomheden til nye mere rentable forretningsområder.

Da H.H. Lauersen pludselig døde i 1966 blev Rindsholm Mølle solgt.

I 1988 malede møllen for sidste gang.

---

#### Kjærsgaard.

Den 24. juni 1817 køber Buchwaldt gården Kjærsgaard i Lysgård, af N. Schous Enke for den sum af 15.150 Rigsbankdaler N.V., ejendommens størrelse er opgjort til 10 tdr. 11 fjk. 3 skp. 1 $\frac{1}{3}$  alb. Det er altså en betydelig ejendom, han hermed er kommet i besiddelse af.

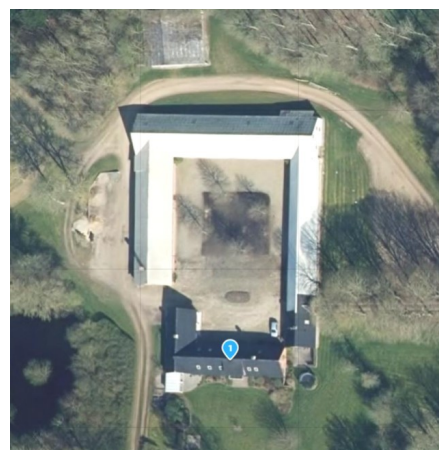
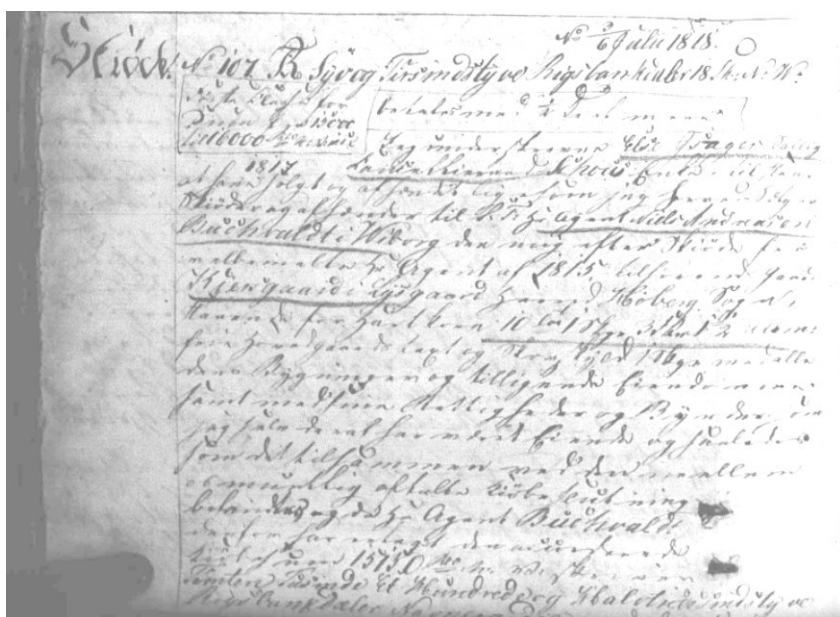
Med i købet følger en forpligtelse til i samarbejde med gården Palstrup at afholde udgifter ved et Rytterhestehold.

I 1824 bliver der indgået en forpagtningskontrakt med sønnen Niels Bredahl Buchwaldt, som ifølge købekontrakt af 24. november 1826 og skøde af 22.

november 1827 køber gården, i forbindelse med købet bliver der udstedt et pantebrev på 5.000 RbD, som han skal betale 2% årlig i rente - iflg. Buchwaldts testamente - til fru Maren Buchwaldt så længe hun lever.

Transskriberet:

Jeg underkrevne Else Isager sallig Cancelliraad Schous Enke tilstaar at have solgt og afhændet, ligesom jeg herved sælger, kjøder og afhænder til Hr. Agent Niels Andreasen Buchwaldt i Viborg, den mig efter skjøde, fra velbemeldte Hr. Agent af 1815, tilhørende Gaard Kiersgaard i Lysgaard Herred, Høberg Sogn staaende for Hartkorn 10 Tdr. 3 Fkj. 1 Skp. 11/2 Album frie Hovedgaard taxt og Skovskyld 1 Skp. med alle dens Bygninger og tilligende Ejendomme samt med sine Rettigheder og Byrder som jeg selv de ret har været Eiende og saaledes som det tilsammen med den imellem os Mundtlig aftalte Kjøbeslutning behandles og da Hr. Agent Buchwaldt derfor har antaget den accorderede Kjøbesum 15.150 Rbd. N. W. skriver Femten tusinde og et hundrede og halvtredssindtyve Rigsbank Daler navneværdi ved der under tillige at indfrie de i bemeldte Ejendomme hæftende Prioriteter, saa frasiger jeg mig herved fra mig og mine Arvinger, al videre Lod og deraf Rettighed i bemeldte Kjærsgaard Ejendomme.



Det til bekræftelse under min Haand og Segl, samt min Lavvæрге Justitsraad og Landsoverrets Assessor Jørgensens medunderskrift og forsejling.

Viborg den 24de Juni 1817.

Som Lavvæрге Jørgensen. Else B.  
sallig Schou (L : S) (T. S.)

Idag matrikel 2a, Højbjerg,  
Lysgaard Herred.  
Palstrupvej 14, 8840  
Rødkærstro

At ingen skriftlig Kjøbekontrakt, eller andet Dokument dette Kjøb angaaende, imellem os har været oprettet, det bevidner.

Som Sælger Datum ut Supra.

Else B. sallig Schou

Som Kjøber.

N. A. Buchwaldt

Læst ved Lysgaard og Hids Herreders Ret  
den 6 te Juli 1818 --- og bekræfter samme Her-  
reds Pantebog den 11. tilført. --- Paa det solgte  
Hartkorn har Sælgersken lovligt Skjøde og  
Ejendommen er frigjort fra foregaaende  
forhæftelser.

*J. Colstein*

### **Gård nr. 110.**

Denne ejendom er beliggende på hjørnet af Store og Lille Sct. Mikkels Gade. Ejendommen bliver købt på auktion den 25. august 1820 af Justitsraad B. Bruun. Bruun får ejendommen for et bud på 1.205 RbD. udover ejendommen på hjørnet af Store og Lille Mikkelsgade, medfølger der 4 mark parceller. Bruun var også ejer af Asmild Kloster.

Ifølge købekontrakten har der været drevet farveri i ejendommen. Bruun sælger gården til Buchwaldt og Jacob Thomsen.

I købekontrakten oplistes inventar og diverse farveriredskaber. Bygninger, inventar og redskaber ansættes til 1.000 RbD. Ligeledes bliver det noteret, hvordan og hvornår købesummen skal betales. Ejerskabets fordeling bliver også berørt i købekontrakten, idet Buchwaldt står for 2/3 del og Thomsen for 1/3 del. Købekontrakten er dateret den 5. januar 1822 og tinglæst den 7. august 1822. Det efterfølgende skøde er dateret den 29. juli 1822 og tinglæst 7. august 1822. Jacob Thomsen bliver farveribestyrer.

Imidlertid afgår Jacob Thomsen ved døden den 31. august 1826.

### **Sct. Mikkels Gade**

Viborgenserne kender i dag Ll. Sct. Mikkels Gade som en bred og vigtig trafikåre for biltrafikken mellem Randersvejkrydset og rundkørslen ved Sct. Jørgens Vej. Sådan har Ll. Sct. Mikkels Gade imidlertid ikke altid set ud. For 70 år siden - i 1939 - begyndte planlæggerne at drøfte, hvordan det gamle middelalderlige vejforløb kunne omdannes til en trafikale korridor. Første initiativ blev, at byrådet fik foretaget en saneringsundersøgelse. Konklusionen i denne var, at de idylliske, men usunde huse i den smalle og brostensbelagte gade skulle nedrives for at skabe plads.

Begivenheden står i kontrast til den bevaringspolitik, som viborgenserne med en rimelig stolthed i dag hylder, og som har betydet, at Viborgs domkirkekvarter i dag rummer unikke byhistoriske helheder. Imidlertid førte byrådet fra slutningen af 1930'erne og frem til 1970'erne også en saneringspolitik, der betød, at gamle kvarterer måtte lade livet, simpelthen fordi de rummede boligforhold, der efter enhver målestok var uacceptable. Og et sådant kvarter var Ll. Sct. Mikkels Gade.

Fra Viborg Museum.

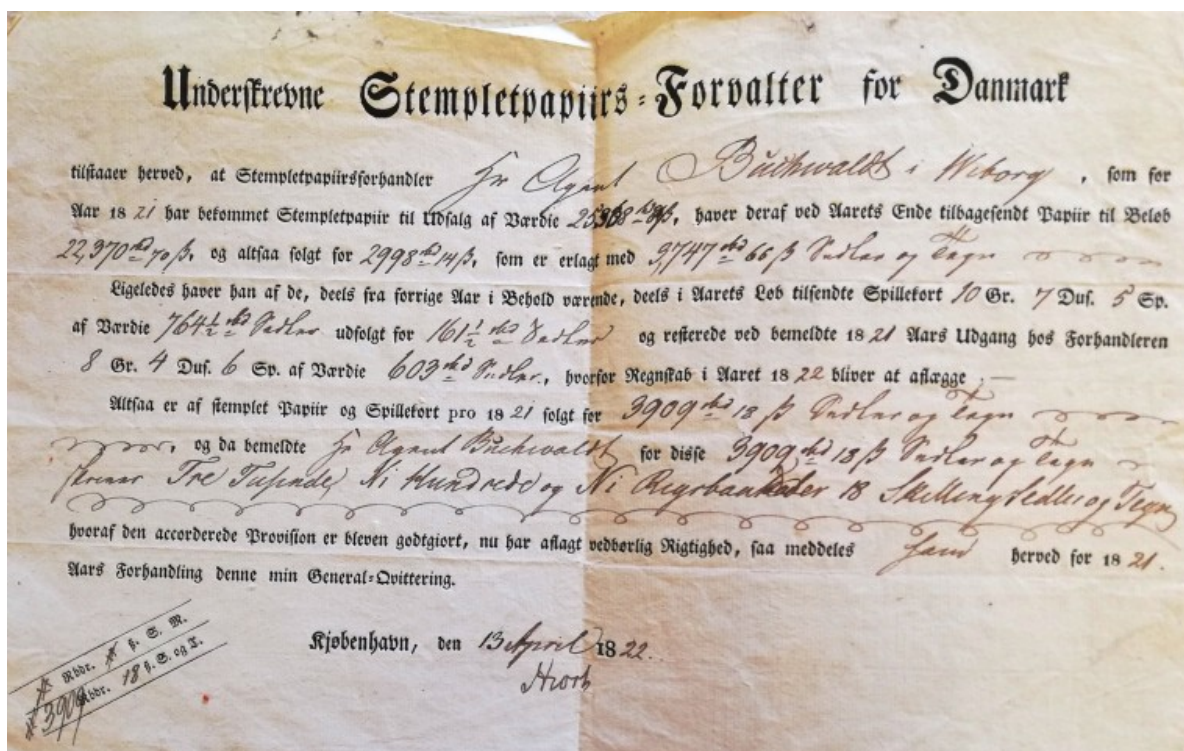


Herefter sælger Buchwaldt og Jacob Thomsens arvinger ejendommen til Apoteker Hendrik Lind fra Nykøbing Mors for 2.600 RbD. Købekontrakten er dateret den 24. november 1826 og tinglæst den 29. november 1826.

## Stempelpapir.

Udover at Buchwaldt har været involveret i diverse transaktioner i Viborg og opland, var han også "STEMPELPAPIR Forvalter", hvilket fremgår af dokumenter fra hans bo.

Dokumenterne der er fundet omhandler afregninger for årene 1821, 1822 og 1823. Der findes dokumenter, der fortæller, at fru Buchwaldt fortsatte denne forretning.



## Aktiver og passiver.

"Fortegnelser" dækker over opgørelser, der blev foretaget i bl.a. januar 1828, formentlig i forbindelse med, at Buchwald var alvorligt syg.

Fortegnelserne omhandler flere forskellige produkter.

Den første "Fortegnelse" jeg har fundet er dateret den 14. januar 1828, denne fortegnelse er på ialt 10 sider.

Her er gengivet første og sidste side.

Se 03.12.

Fortegnelse  
den 14. januar 1828  
Opgørelse af andre og andre

1	Løn for den Obligation	2000	
2	Løn for den Obligation	2000	
3	Løn for den Obligation	2000	
4	Løn for den Obligation	2000	
5	Løn for den Obligation	2000	
6	Løn for den Obligation	2000	
7	Løn for den Obligation	2000	
8	Løn for den Obligation	2000	
9	Løn for den Obligation	2000	
10	Løn for den Obligation	2000	
11	Løn for den Obligation	2000	
12	Løn for den Obligation	2000	
13	Løn for den Obligation	2000	
14	Løn for den Obligation	2000	
15	Løn for den Obligation	2000	
16	Løn for den Obligation	2000	
17	Løn for den Obligation	2000	
18	Løn for den Obligation	2000	
19	Løn for den Obligation	2000	
20	Løn for den Obligation	2000	

Transport, 10.840.000 - 2004.2.27

Transport	10.840.000	2004.2.27
Transport	10.840.000	10.219.4
Transport	10.840.000	18.310.2.7
Transport	10.840.000	4000
Transport	10.840.000	1690
Transport	10.840.000	1037
Transport	10.840.000	420
Transport	10.840.000	1080
Transport	10.840.000	260
Transport	10.840.000	700
Transport	10.840.000	800
Transport	10.840.000	3000
Transport	10.840.000	31.117
Transport	10.840.000	4000
Transport	10.840.000	31.117
Transport	10.840.000	300

Jeg har delvis gengivet endnu en fortegnelse dateret 21. april 1828. Der er flere opgørelser i dokumentsamlingen.

Handelsbrevning den 21 April 1828.

+ 10 Caden für Salt . 26/1	260
+ 2 Caden für Lt. Dr. 16/1	8
+ 30 Lt. für Lt. a 5/16	17
+ 1 1/2 Fuder mit Salz a 220/1	330
+ 150 Fuder für Brandenburg a 2/7	60 5/10
+ 24 Fuder gl. Korn	120
+ 8 Fuder Cognack?	142 3
+ 1 Fuder Lt.	28 3
+ 4 Fuder St. Emillion . 99/4 3/4	398
+ 1 Fuder Rhinshwein	275
+ 2 Fuder für Margocier . 118/1	236
+ 1 Fuder gl. Lt.	75
+ 1 Fuder St. Julien	104
+ 1 Fuder Lt.	17
+ 2 Fuder gl. Vin	6
+ 3 Fuder für Modoc . 66/1 1/2	200
+ 2 1/2 Fuder für Hoch. Rion . 83/1	209
+ 10 Fuder für Schweiß . 3/1	3
+ 2 Fuder für Brandenburg a 20 Fuder . 15/1	34 2/4
+ 250 Fuder für Lt. Brandenburg a 2/1	47 5/8
+ 1 Fuder	18 2
+ 13 Caden für Ling a 12/1	15
+ 2 Caden für Lt. - Lt.	24 4
+ 1 1/2 Caden für Lt. a 25/1	38 3
+ 11 Fuder für Guano a 1/1	7 2
+ 1 Fuder für Vinatiga	30
+ 1 Fuder Lt.	5
+ 60 Lt. gl. Vin a 2/1	10 1/8
+ 16 Fuder für Campagne } a 12/1 1/2	63
+ 12 Lt. für Lt.	
Total 2861 2/5	

		1828	1827	1826
Transit		10,357	5	11
148/2	Rejsebilag - 11/11	26	3	4
68/1	Dej - 2/12	12	.	.
238/1	Dej - 15/1	7	3	.
2/1	Dej - 11/1	4	2	.
308/1	Dej - 10/1	5	.	.
2/1	Dej - 11/1	1	1	.
67/1	Dej - 3/1	3	.	11
18/1	Dej - 1/1	6	.	.
24/1	Levingsk. Tj. - 3/1	13	3	.
16/1	Dej - 3/1	8	.	.
42/1	Dej - 2/1	14	.	.
17 1/2/1	Levingsk. Tj. - 3/1	8	2	1
38 3/4/1	Manuskr. - 13/1	19	1	11
7/1	Hj. - 1/1	.	1	8
73/1	Levingsk. Tj. - 3/1	36	3	.
35 1/4/1	Dej - 3/1	11	1	4
7/1	Dej - 1/1	1	1	.
18 1/2/1	Levingsk. Tj. - 3/1	15	2	8
70/1	Levingsk. Tj. - 1/1	17	3	.
12/1	Levingsk. Tj. - 6/1	1	3	.
3/1	Levingsk. Tj. - 2/1	1	.	.
3 3/4/1	Levingsk. Tj. - 5/1	3	.	12
26/1	Levingsk. Tj. - 20/1	5	2	8
6/1	Dej - 25/1	1	3	6
10 1/4/1	Levingsk. Tj. - 1/1	12	.	8
20 1/2/1	Dej - 8 1/2/1	27	4	4
15 1/4/1	Dej - 6 1/2/1	16	5	4
13 1/2/1	Dej - 9 1/8/1	20	3	8
8 1/4/1	Dej - 5 1/8/1	7	2	.
1 1/2/1	Levingsk. Tj. - 11/1	3	3	.
15 3/4/1	Dej - 10/1	26	1	8
2 3/4/1	Levingsk. Tj. - 11 1/8/1	7	3	6
3 1/4/1	Levingsk. Tj. - 2 1/2/1	6	3	.
14/1	Levingsk. Tj. - 3 1/2/1	7	.	.
2 3/4/1	Levingsk. Tj. - 9/1	4	.	12
2/1	Dej - 2 1/4/1	7	2	.
Total		10,735	44	34

Der er bl. a. en opgørelse over beholdningen af panteobligationer og gældsbeviser.

Ligeledes er der en fortegnelse over, hvad han er skyldig indtil 25. april 1828.

Af disse opgørelser fremgår det, at Buchwaldt har drevet en meget omfattende forretning, der er flere udenlandske handelspartnere iblandt. Kan ses i dokumentsamlingen nr. 03.15.

Der er ikke fundet en opgørelse over ejendomme, som jeg formoder, der har været ejet en del af.

### **Danmark bankerot (konkurs).**

I 1813 var statens økonomi så anstrengt - på grund af deltagelse i forskellige krige i Europa - at der ikke var andre muligheder end en konkurs. Det må naturligvis også have påvirket Buchwaldts forretninger. Udover nedenstående notat har jeg ikke beskæftiget mig med emnet.

---

### **Rigsdaler som betalingsmiddel i Danmark Slægtshistorie**

#### **1813-1873-periodens penge**

1 rigsbankdaler (Rbd,) = 6 rigsbankmark (Rbm) = 96 rigsbankskilling (Rbs.)

1 Sletdaler = 4 rigsbankmark (Rbm) = 64 rigsbankskilling (Rbs.)

1 rigsbankmark (Rbm. = 16 rigsbankskilling (Rbs.)

Sletdaler er en beløbsstørrelse. Der har aldrig eksisteret nogen mønt, der hed en sletdaler

I 1812-13 under Napoleonskrigen faldt seddelpengenes værdi kraftigt, hvilket førte til Courantbankens fallit og statsbankerotten i 1813. Seddeludstedelsen overgik derfor til den nyoprettede Rigsbank. Indløsningskurserne for rigsbanksedler var i begyndelsen under pari, og der skelnedes derfor mellem rigsbankdaler S.V. (sølvværdi) eller rigsbankdaler N.V. (navneværdi, dvs. det aktuelle beløb i sedler). Det tilstræbtes dog, at seddeltværdien skulle nå pari så hurtigt som muligt, hvilket skete i 1830'erne.

---

### **Testamente.**

Den 24. februar 1828 opretter Buchwaldt sit testamente i overværelse af hans hustru, deres 4 børn og svigersønnen Landsoverretsprocurator Ørum, samt en udpeget kurator for den yngste datter Elina.

Det er her gengivet i en transskriberet udgave.

#### ***Forening***

oprettet imellem Undertegnede Agent Buchwaldt, og Hustru samt

Arvinger nemlig S.A.M. Buch-

waldt, Niels Bredahl Buchwaldt, Procurator Ørum på hans Kone Marie

Elisabeth Buchwaldts vegne og

Eline Rebekka Buchwaldt.

Da mit Sengelejes helbred lader mig befrygte,

at jeg ikke ville leve længe; saa har jeg i Forening med min Kone Maren Funder og i Overværelse af mine Børn Severin Andreas Morel Buchwaldt, Niels Bredahl Buchwaldt, Eline Rebekka Buchwaldt, samt min Svigersøn, Landsoverretsprocurator Ørum paa hans Kone, min Datter M. E. Buchwaldts vegne gjort følgende Bestemmelse, angaaende hvorledes efter min død, have samme interesser før min Kone ved Døden afgaar skal forholdes.

1.

Min Enke forbliver hensiddende i uskiftet Boe saalænge Hun lever, paa følgende Vilkaar:

Hun afhænder den saakaldte Hammershøj Tofte indeholdende 26

Tønder Land 8.000 A2 til min Søn Kjøb- mand Severin Buchwaldt for 65 RbD pr. Tønde er Sølv 1690 RbD hvoraf Han saalænge Hun lever, svarer hende

2 Procent til hvert Aars Viborg Snapsting i og maae denne Capital saalænge Renten betales til bestemt tid, og dette ikke paadrages være  $\frac{1}{2}$  Aar, ikke opsiges. Af den Panteobligation, min Søn N. B. Buchwaldt har udstedt til mig med Pant i Kjærsgaard for 5000 RbD Sølv, maa kun efter min Død, og saalænge min Kone lever have samme Rente 2 Procent pro Anno, og naar ingen Forkyndigelse af Kapitalen, under de samme Betingelser som under Litra A, ere nævnte skee:

Hun afhænder til min Svigersøn Landsoverretsprocurator Ørum, paa Hans Kones vegne Toften uden for

Sct. Hans Port, nemlig den som er beliggende nærmest ved Porten, tyve

Tønde Land 8.000 A2 beregnet til 90 RbD n.w. da

den indeholder  $113\frac{1}{4}$  Tdr. Land udgjør

1057 RbD sølv, saa 8 Agre samme Tilkjøbte 2 Agre i Toften viis tilsammen,

foruden Toften, 12 Tdr. Land a' 35 RbD. pr. Tønde

Land 420 RbD Sølv Kapitalen der tilsammen udgjør 1477 RbD

Sølv forrentet ligesom under Litra A og B er meldt  
samt ere uopsigeligt under de der benævnte Vilkaar.

a) Biskoptoft ansat til 12 Tønder Land der anslaaes

til værdie til 90 RbD pr. Tønde Land er 1080 Rbd

Sølv samt de 9 Agre medstaae af Udsæd

8 Tdr. der anslaaes til Wærdie ~~360 RbD Sølv~~  
Sølv Tilsammen 1440 RbD.

Sølv

hvilken Kapital forrentes som de førømtalte med 2 Procento og er kun  
opsigelig under de førømtalte Vilkaar. Alle til Tobaksfabrikation  
henhørende Redskaber saasom Skjæremaskiner, Præsser, Damppladen,  
Knive, Former etc. afhændes ligeledes min Enke til min Søn Severin  
Buchwaldt uden nogen somhelst Vedderlag enten da eller den Dags skeer  
denne Afhændelse ikke før end proclama med Aar og Dags Varsel i mit Bo  
udbedt

Endvidere er det min Villie, at min Enke afgiver til min Datter Eline

Rebekka af det i Boet forefunden-

de Sølvttøyt forlods ligesaameget i Vægt som min Datter

E. M. Buchwaldt i sin Tid har erholdt og i øvrigt lige udstyr med hendes allerede  
gifte Søster, efter min Kones bedste Skjønnende. - Resten af Sølvttøyet, skal  
efter begge

vores Død deles i 4 lige Deelee imellem vore 4 Børn.

2.

Alle mine øvrige Efterladenskaber det være sig faste ejendomme,  
Obligationer, andre beholdninger i Moebler og Effekter af hvad Navn  
nævnes kan saa- vel som hvad efter Bøgerne haver liggende, skal saa-

vel i Følge hvad er bemærket, som min hermed gjørende Bestemmelse

tilhøre min Enke samt maae hendes

Dispositjon undergivet saalænge hun lever , dog maae hun intet af de faste Ejendomme bortskjøde, ingen Obligationer quitere eller transportere uden med Arvingernes Samtykke og i Tilfælde af Uenighed mellem disse skal hvad de fleste stemmer i Forening med min Kone vedtager være gjældende hvorfor bemærkes, at hvis min Søn Severin Buchwaldt efter min Kones Død ønsker det skal min Gaard Rindsholm med Tilliggende af Mark, Skov og Eng Etc. tilhøre ham for den Kjøbesumme 4000 RbD Sølv.

Da Overdragelsen af de faste Ejendomme egentlig er at ansee som Afdrag paa hvad arv en hver af mine Børn i sær kan tilkomme efter min og min Kones Død, saa er det en selvfølge, at de resektive Kjøbesumme for Ejendommene er ligesom Kjøbesummen for Kjærsgaard 5000 RbD efter begges Død bliver at rejectere og Ligwedere i de hver i sær til- kommende Arvelodder og om nogen maatte befindes at have modtaget formeget bliver den skyldig at tilbage betale samme til Boet.

Viborg d. 24. Februar 1828.

Buchwaldt M. Buchwaldt Christian Ørum

A. M. Buchwaldt E. Buchwaldt N. B      Buchwaldt

Som beskikket Curator for Elin R. Buchwaldt

underskrevne

Til vitterlighed

Schönhagden

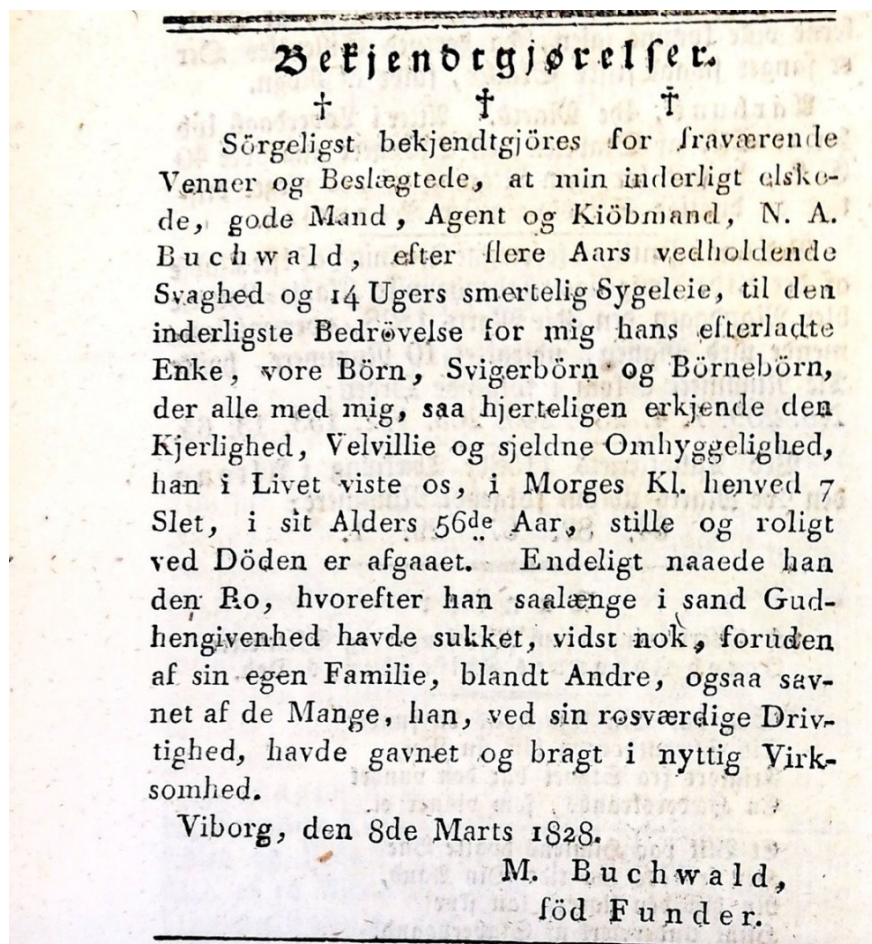
E Thomsen L. R. Sørensen

Landsoverrets Assercor



## Niels Andreas Buchwaldt afgår ved døden.

I "Den Viborger Samler" lørdag den 8. marts 1828 var der denne bekendtgørelse:



### Uddrag af Viborg Byfogeds Skifteprotokol - Transskriberet

Aar 1828 den 8d Marts Eftermiddag kl. 6  
møder for Skifteretten  
Landsoverretsprokurator Ørum der  
Anmeldte, at hans Svigerfader, Agent og  
Kjøbmand Niels Andreasen Buchwaldt, i  
morges ved  
Døden var afgaaet, Han foreviste derfor en For-  
ening af 29d f.M. mellem den afdøde, dennes  
efter- ladte Enke Maren Funder  
samt begges ægte og myndige Arvinger, nemlig  
Kjøbmand Severin Andreas Morell Buchwaldt,  
Niels Bredal Buchwaldt Comparenton, paa sin  
Hustrus N. A. Buchwaldts vegne og Elina  
Rebecca Buchwaldt med Curator

Landsoverets Assecor Løjtenant Schönhagden, og  
begjærende ifølge deraf, at Skiftefald efter den  
Afdøde maa-  
te bortfalde, da samtlige Arvinger  
være myndige, og enige om, at den  
Afdødes Enke hensad i  
uskiftet Boe efter Forordningen, saa forevigte han  
og, Bevilling af 24d Aug. f. Aa. for Elina  
Rebecca Buchwaldt, at være myndig  
under Curator Af Forordningen og  
Bevillingen indleverede han Copier, da  
lyde saaledes.  
Ifølge heraf bortfalder Skiftefald.  
Gundelach  
Forevist i Viborg Stiftamtshus d. 15. Marti 1828.

### **Afslutningen.**

Med denne "Bekjendgjørelse" vil jeg afslutte min fortælling om en interessant, men  
tilsyneladende ikke særlig kendt person, der på sin egen facon har præget Viborg by.  
Jeg har efter bedste evne tilstræbt at beskrive Buchwaldts gøren og laden i hans tid i  
Viborg.

Er der fejlfortolkninger af diverse dokumenter er det udelukkende mit ansvar.

Viborg i januar 2023.

John Dalsgaard.

---

## TIDSLINIE - RESUME' VÆSENTLIGE BEGIVENHEDER.

**1773.**

Niels Andreas Buchwaldt fødes i Skælskør den 7. januar.

Niels Andreas Buchwaldt døbes i Skælskør Kirke den 11. Februar.

**1787.**

Niels Andreas er i lære som skrædder i Skælskør. (Iflg. Folketælling 1787).

**17xx**

Buchwaldt kommer til Viborg.

**1795.**

Buchwaldt optages som borger i Viborg den 14. april. Er skræddermester.

Buchwaldt bliver viet den 23. april til Maren Andersdatter Funder i Gråbrødre Kirke.

I begyndelsen af juli fødes deres første barn Maria Kristine, som desværre kun levede i 4 uger, hun begravnes den 29. juli 1795

Buchwaldt underskriver et skøde den 9. september på en ejendom i Peder Post's Gyde, som var ejet af hans svigermor. Samtidig optager han den 21. december et lån hos Lysgaard-Hids Herred.

**1796.**

Datter Marie Elisabeth bliver født den 21. juli.

Buchwaldt står opført under "Skrædder Lauget" i Viborg Byes Extra Skat Beregnings protokol.

**1799.**

Søn Severin Andreas Morell bliver født den 30. december.

Buchwaldt får skøde på nogle parceller på Viborgs Mark.

**1800.**

Buchwaldt sælger ejendommen i Peder Post's Gyde, og køber hus nr. 7 i Sct Mogens Gade.

**1801.**

Familien bor i hus nr. 7 i Sct. Mogens Gade, iflg. Folketællingen 1801.

**1802.**

Søn Niels Bredahl bliver født den 5. marts.

**1804.**

Buchwaldt køber og sælger "en gaard i Sct. Mogens Gade", bliver nu tituleret "købmand".

**1805.**

I Viborg Byes Extra Skat Beregnings protokol står Buchwaldt opført både under Kjøbmands Lauget og Skrædder Lauget.

**1804 - 1828.**

Ifølge Viborgs Byfoged m. flere, er Buchwaldt part i ca. 150 transaktioner vedr. køb og salg af ejendomme og panteobligationer.

**1808.**

Datter Elina Rebecca bliver født den 22. maj.

**1812**

Buchwaldt køber Rindsholm (Skaber Mølle) på auktion den 21. juli.

**1813.**

Buchwaldt er formand for "de Eligerede Borgere i Viborg".

**1814.**

Buchwaldt bliver kongelig udnævnt til "Agent" med rang af Cancelliråd den 26. april

Skrivelse af 20. juni 1814 tilbyder Buchwaldt at skænke Viborg by 10.000 Rd. til reparation af rådhuset.

**1815.**

Buchwaldt får kongelig tilladelse til at etablere og drive et garveri i Viborg.

**1818.**

Buchwaldt får skøde på "Kjærsgaard" i Lysgård. Tinglæst 6. juli.

Buchwaldt får kongelig tilladelse den 14. juli til at etablere og drive et brændevinsbrænderi

**1827.**

Buchwaldt dømmes i Bytingsretten den 15. august til at overholde en kauionsforpligtelse. Dommen ankes til Landsøverretten.

Den 22. november tilskøder Buchwaldt gården "Kjærsgaard" til sønnen Niels Bredahl Buchwaldt.

**1828.**

Buchwaldt opretter en "Forening" (et testamente) den 28. januar.

Ifølge "Fortegnelser" i foråret 1828 var Niels Andreasen Buchwaldt særdeles velhavende.

Buchwaldt dømmes den 22. februar også i Landsøverretten til at overholde kautionsforpligtelsen. Hustruen Maren Funder Buchwaldt indfrier forpligtelsen den 7. juni.

Buchwaldt afgår ved døden den 8. marts, han blev 55 år.

Hans hustru Maren Buchwaldt forbliver siddende i uskiftet bo til sin død den 18. november 1850, hun blev 79 år.

---

## **Efterskrift.**

På nuværende tidspunkt er der nogle uafklarede spørgsmål såsom:

- hvornår Buchwaldt ankommer til Viborg.
- hvor har han kapital fra til købet af ejendommen i Peder Posts Gyde.
- hvem var skorstensfejer Gudom, som der bliver refereret til i obligationen fra 1795.

- i "Foreningen" (testamentet) er nævnt en tobaksfabrikation, hvor er det.  
Det er min hensigt at arbejde videre med disse emner.

---

### **Kildeangivelser:**

Rigsarkivet.

Historiske kort på nettet.

Otto von Spreckelsen: Viborg Bys Gadenavne.

Google.

Wikipedia.

Viborg Lokalarkiv, Den Viborger Samler.

Viborg Stifts Folkeblad - »Bymanden« alias Jesper Overgaard.

Viborg Museum.

Danmarkshistorien.dk, Århus Universitet.

---

### **Tak til:**

Inga og Gerhard Hørdum,

samt flere andre fra Slægthistorisk Forening, Viborg: *Hjælp med transskribering og gode råd.*

Niels F. Buchwald, Århus: *Anetavle.*

---